

Čbelarjem je znano, kako ravnaajo zdaj, da s satovjem vred prešajo mēd (strd); oni zgubijo sadovje, mēd pa je zmešan z mnogo sodrgo. Gosp. major pl. Hruška (iz Legnango-a na Laškem) je iznajdel mašino, ktera v malo minutah veliko medū v najčistejšem stanu izvleče iz satovja in satovje ostane kakor je bilo. Uni-dan, ko je bil zbor nemških čbelarjev v Brui, je razpostavil gosp. Hruška to svojo mašino (Honig-Extractions-Apparat); skušali so jo in tako dobro našli, da so ji priznali prvo svetinjo. V fabriki gosp. Samuela Bollinger-a, cesarskega fabrikanta mašin na Dunaji (Hof-Maschinenfabrik des Herrn Samuel Bollinger) izdeluje prav lepe in prodaja zdaj take mašine treh sort (velike, srednje in majhne). Gospod iznajdenik ga je sam podučil, kako naj jih dela. — Naj naši večji čbelarji ne prezrejo te mašine, ki jim utegne prav na roke biti. Cene ne vemo, pa saj jo vsak sam lahko izvé, ako piše g. Bollinger-ju na Dunaj.

Národne stvari.

Prečudni kolobár.

Sila stara je sicer že skušnja, da so na svetu ljudje, ki se v svojem mišljenju kaj radi vrtijo v kolobarji, ktere ga so rimski modrijani imenovali „circulus vitiosus“; toda v primeri jih menda nikdar nikoli ni bilo toliko, kolikor jih nahajamo med protivniki, ki nam Slovencem zavirajo ravnopravnost našega slovenskega jezika v pisarnicah in učilnicah.

Strašno tōp mora biti človek, kateri se ne more, in neizmerno strasten, kateri se ne dá prepričati, da je pravica mnogokrat v veliki nevarnosti, ako uradniki popolnoma ne znajo jezika tistih ljudi, ktere sodijo, in ako sodniki ne pišejo ravno tega, kar ljudje govoré. To načelo, katero je ranjki nadsodnijski svetovavec Čop iskreno zagovarjal pri celovski nadsodni, bode mi potrdil vsaki, kateri ima še zdrave možgane, toraj mi ga ni treba zagovarjati in dokazovati z žalostnimi izgledi, katerih bi vedel navesti več, kakor imam prstov na rokah. Ker je tedaj ta reč tako jasna, ko beli dan, mislil bi človek, da ga o njej ni protivnika med sedanjim človeškim rodom. Pa saj jih o samem načelu (principu) menda tudi ni veliko, le tedaj, kadar se zahteva, da v djanje stopi to načelo, začnejo pihati kakor razkačeni gadje. In če jih vprašaš, zakaj da se vpirajo razvitku tega načela, bodo ti začeli navajati svoje jalove razloge. Kteri da so ti, kakor pravijo, tehtni razlogi, nam kaže naslednji dvogovor:

Miha: Ali si bral v „Novicah“ Belkredijeve besede, da morajo gospóske in posamezni uradniki z ljudmi ravnati, to je, govoriti in njim dopisovati v njihovem jeziku? Ta jo je vendar enkrat zadel.

Tomaž: Bral sem, bral zlate te besede, toda bojim se, da ne bi ostale le besede. Dokler jih ne vidim v djanji, ne dam za-nje piškavega oreha.

Miha: Ali ne verjameš temu ministru, v ktere ga veliko svoje zaupanje stavijo zlasti tisti avstrijski národi, katerim je Schmerlingova sistema kratila naravne pravice?

Tomaž: Da Belkredi pošteno misli z nami, o tem nočem dvomiti, toda — — —

Miha: Zdaj je tvojim „toda“ odkljenkalo.

Tomaž: Bog daj! Kdo bolj od mene to želi; toda — ali ne poznaš velicij ovér, ki jih stavijo mnogi ljudje našemu jeziku? Ali ti ni znano, kaj mu očitajo? Enomer trobijo in trosijo po svetu, da naš jezik ni še zadosti izobražen, omikan, otesan, olikan, razvit, in Bog vé, kaj še ni; le temu se še čudim, da ne rečejo, da ga celó ni.

Miha: Vse to vem, in znanih mi je še več taci h psovek, s kterimi se norca delajo iz milega našega jezika. Al naj ti povem, kako sem zavolj tega psovanja v krčmi na sramoto postavil necega tacega nemškutarčeka; rekel sem mu: „Vi ste neizobraženi, neomikani, neotesani in neolikani, ko ne znate jezika ljudi, med kterimi živite, kterim ne znate pisati v jeziku, ktere ga slišite, in kterim dopisujete v jeziku, ki ga ne umejo. Ljubi kruhek med Slovenci vam diši, al da bi Slovincem ustregli, kakor nemški, laški, ogrski in hrvaški uradniki strežejo Nemcem, Lahom, Ogrom in Hrvatom, tega ne. Ali mar mi, Slovenci, ne plačujemo enacih davkov z družimi avstrijskimi národi, zakaj ne bi vživali ž njimi enacih pravic? Moja misel je, da ni zadosti omikan in izobražen in na svojem mestu uradnik, kateri ne zná govoriti in pisati jezika tistih ljudi, kterim uraduje, — kaj pa vi pravite, sosede moji?“ — „Pravo, pravo, Miha! nam vsem si iz srca govoril!“ In ploskali so na roke, da ni bilo ne konca ne kraja.

Tomaž: In kaj si bil s tem svojim govorom opravlil? Ali si bil nemškutarčeka vgnal v kozji rog?

Miha: O kaj še! Kakor vrtavka se je zasukal in govor obrnil na vse drugo polje, rekoč: „Možje, prosim, poslušajte me! poznam vas, da ste pametni in bistrega uma, torej sodite, ali je mogoče to, kar zahtevate od nas zlasti kar nas je stariših ljudi. Saj vam je menda vendar dobro znana resnica: česar se človek ne uči, tega ne zná. Kako tedaj od nas zahtevate, da bi pisali slovenski, ker se nismo nikdar učili; zakaj da se pa nismo učili, tega mi nismo krivi, saj veste, kakošne so bile naše učilnice, ko smo mi v šolo hodili; ne da bi nas bili učili slovenski brati in pisati, še govoriti slovenski nismo smeli. Zdaj pa hočete, da pišemo slovenski! Bodite vendar pravični, in od nas ne zahtevajte nemogoče stvari. Ako hočete, da bo kdaj mogoče to, česar po pravici želite, zahtevajte, da bodo šole na Slovenskem prav slovenske. Res je sicer, da so šole nekaj let sém v tem oziru nekoliko pravičnejše, učenci se res učé slovenski brati, pisati in čistejše govoriti, al take pa vendar še niso, da bi se vam móglo vstreči. Le poprašajte mlajših uradnikov, pa vam bodo potrdili, kar sem ravno rekel. Kdor se sam z veseljem ne poprime slovenščine, v šolah, kakoršne so zdaj, se je toliko ne nauči, da bi vam slovenski uredoval. Toraj je moja misel ta: zahtevajte, da bodo šole vaše prav slovenske, potem vam bodo tudi pisarnice dopisovale in odpisovale slovenski, — nas nedolžnih pa ne pikajte.“ Glej, tako jo je iz pisarnic zasukal v šole!

Tomaž: No, zdaj pa sodi, ali se morajo vresničiti Belkredijeve zlate besede. Prav ti razlogi potrjujejo moje dvome o Belkredijevih besedah. Tudi po njih se ne bo iz bele moke pekel kruh nam Slovincem.

Miha: Kar je stari uradnik govoril o jeziku ne bode motilo Belkredija; opazke zaradi naših šol so sicer resnične, al tudi one ne bodo ovirale državnega ministra v izpeljavi zlatih njegovih besed. In za to svojo misel imam dva tehtna razloga. Prvi je ta-le: Belkrediju dobro znano, da je uradnikom, ki se v šolah zadosti niso naučili slovenščine, pa so sinovi naše dežele, je vendar mogoče, v kratkem času v narodnem jeziku toliko izuriti se, da bodo pisali v tistem jeziku, ktere ga govoré ljudje, s kterimi imajo opraviti. Kar je bilo mogoče na Ogrskem in Hrvaškem, zakaj ne bi bilo tudi na Slovenskem? Saj trehuh rad hodi za kruhom. Prav po mariborskem programu se nadjam, da bode Belkredi uradnikom, ki uradujejo Slovincem, pa nimajo popolnega znanja našega jezika, postavil rok (termin), do ktere ga se ga morajo naučiti. Še bolj bi mi bilo pa všeč, ako bi Belkredi ta rok začel šteti od dne svoje znane okrožnice, v kateri je dosti jasno povedal, kakošne

zmožnosti da morajo imeti vsi uradniki. — Drugi razlog mi je pa ta, da ima Belkredi ko državni minister naše učilnice v svojih rokah. On, čegar volja je, da se ljudem dopisuje in odpisuje v njihovem jeziku, bode tudi mož, kateri bode vedel naše učilnice tako predru-gačiti, da ne bodo več delale ovir.

Tomaž: Lepe so tvoje besede, sladke tvoje nade o Belkrediju; toda menda si pozabil velikih ovir, ki se stavijo učilnicam, kakoršnih mi potrebujemo. Al nisi slišal, kaj da je govoril ravno ta nemškutarček o pri-liki, ko smo se pogovarjali, kakošne bi morale biti naše šole? „Slovenske ne morejo biti — rekel je — prvič zato ne, ker še nimamo šolskih knjig, drugič zato ne, ker vam je treba nemškega jezika, sicer ne boste umeli nemških pisem, ki se vam pošiljajo iz pisarnic, in tretjič zato ne, ker se morajo vaši sinovi nemški naučiti, ako hočete, da bodo jedli cesarski kruh, ki ga uživajo uradniki.

Miha: Al mar meniš, neverni Tomaž, da bodo ti piškavi razlogi preverili Belkredija, da se izneveri dani besedi? Saj si menda že ti lahko opazil kolobár, v kte-rem svoje misli suče stari tamézelj in ž njim vsi tisti, ki so tistega Schmerlingovega duhá, ktereга nam je v 39. listu drazih naših „Novic“ razgrnil g. dr. L. Toman. Ko smo govorili o pisarnicah, rekel je, da uradniki ne znajo slovenskega jezika, ker so bile šole vse nemške, in so velik del še zdaj; po tem takem morajo šole prej biti slovenske, potem še le morejo biti tudi pisar-nice. — Če pa zahtevamo slovenske šole, kakošen odgo-vor nam dajejo? Glasí se: Dokler so pisarnice nem-ške, morajo biti tudi šole nemške. — Glejte, to je tisti čudni kolobár! In da bi tega kolobárja naših pro-tivnikov ne zapazil bistri um Belkredijev, tega ne verjamem; saj sem ga zapazil še jez — prosta kmetiška glava. Ko ga pa zapazi, nemogoče se mi zdí, da se sam zasučeva-nj, še manj pa, da mu bo tolikanj tehten razlog, da bi snedel svojo besedo.

Tomaž: Pri vsem tem, da se tebi to nemogoče zdí, vendar nemogoče ní. Miha, al si mar že pozabil, ka-košno veselje da je bilo o Schmerlingovem programu in kakošne nade da je va-nj stavil svet? In kaj se je storilo o ravnopravnosti, ki se je obetala? Prav v ta kolobár se je zasuknilo. Vprašane so bile naše sod-nije; ali je mogoče, vpeljati naš jezik v pisarnice, do-bro vedé, da bo večina prav v Schmerlingovem duhu odgovorila, da ni mogoče. In na to se je storilo malo več kakor nič. Ako bi se bila hotla uslišati nam pravična želja in prošnja, moralo bi se bilo vse drugače vprašati, in odgovor bi bil gotovo ravno nasproten; vprašati bi se bilo imelo: kateri uradniki so zmožni, v slovenskem jeziku uradovati? — in odgovor bi gotovo bil: vsi! Morda da bi bil kdo djál: jaz ne — al v ustavnem življenji enkla v večini ne šteje nič. Morda da bi bilo tudi med onimi, ki bi se bili oglasili, da znajo slovenski uradovati, precéj taci, ki v istem časn ne bi bili zmožni našega jezika, al to vem, da bi se ga bili v kratkem naučili, kajti kar kdo hoče — ve-čidel mu je mogoče. Toda brez „hoče“ — se ve da — nikdar ni mogoče. Mnogo pa je tudi že zdaj taci, mož v pisarnicah, kateri že komaj čakajo, da jim doide ukaz, vésti se po pravilih ravnopravnosti.

Miha: To je vodilo, ktereга se tudi jez držim. Da pa Belkredi hoče, hočem z našimi prvaki tudi jez ver-jeti, dokler me drugače ne prepriča skušnja. Ti pa če hočeš, še dalje ostani neverni Tomaž; tolikanj več bode tvoje veselje, ko se vresničijo Belkredijeve be-sede. Bog daj, da bi kmali prišli tisti srečni časi!

—r.

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Dozdaj sem v eno mer prepeval Sokolovo slavo, in vsakdo, kdor je bil pričujoč, mora mi pritrditi, da sem le golo resnico govoril. Al kakor pravičen kronist ga bom zdajci zgrabil zavoljo dveh stvari, prvič: zakaj da ni nič telovadnega orodja seboj prinesel? drugič pa, zakaj da je slike „koprôla od ulajnarjev“ v Ljubljani pustil? Kar se omenjene balade tiče, bila bi na trati posebno narodu všeč, ker o zadevi njenega zadržka se mora to-le reči:

„Kôprôl od ulajnarjev“, balada, ktero je Sokol g. Noli posnel iz českega in jo oblekel v kranjsko pečo, ošpêtel, interfat in bertah, je po mojem mnenji najiz-vrstnejša persiflaža „kranjske šprae.“ Razdeljena v dva dela je — po principu: finis coronat opus — — v zad-njem delu in posebno proti koncu bolj vščipljiva in kav-stična kot v prvem. Kdo bi se ne zarežal, ako bere o nesrečnem koprôlu, kako se po Gorenskem klati in skriva, ko je enkrat Jurčka ubil, in kako so ga nazad-nje le vendar briči vjeli, o čemur pesem tako-le pravi:

Vrata široko se odprejo, noter briči pridejo,

V kômplje mu denó roké, špringarje pa na nogé.

Furt v Ljubljano ga peljajo, krvav' rihti čez ga dajo,
In ta rihtar mu je djál: leben boš za leben dal!

Smrti urtel so mu brali, v suhi bazar ga peljali,

Frajman pa je štrik pripravil, da koplôrja bo zadavil.

Svetoval bi gospodu Nikod. Ravnikarju, da bi to balado, ako njegov besednjak „kranjske šprae“ doživi kterikrat drugo izdanje, postavil na čelu svojemu delu, samo ne z naslovom: „Ulajnar od koprôlu“, ampak: „Koplôr od ulajnarjev.“ Kje je gosp. Noli *) ta naslov vzél, ne vem, ker se to čisto nič ne pravi niti po slo-venski niti po kranjski šprahi; ali je to česki, tudi ne vem, ker ne znam tega narečja, toda tega ne verjamem, da bi se bil pisatelj samo zaradi tega za ta naslov od-ločil, da bi bil skoval prve rime:

„En ulajnar od koprôlu je za Micko rad sokolu.“

Kakor sem že rekel, ako le kjegod, bila bi balada na trati na svojem mestu bila — se vé, s slikami in dvema pevcema oblečenima kot tiroljska „Benkelsän-gerja“ — in bila bi bila med to tako dobrosrčno in radovedno dolensko množico nepopisljivo drastičnega uspeha.

Brez orodja so Sokolci le malo mogli telovaditi; se vé pa, da to, kar je bilo, bilo je prav dobro, in imeli so neznano radovedno in hvaležno občinstvo od moža v prtnénih hlačicah do najodličnejšega gospoda Novome-ščana; bilo je brez lóž, partêra in paradiža — gledi-ščine galerije — vse brez ošabnosti pomešano: kmetje, delavci, strgarji, stražarji, uradniki vseh oddelkov, faj-moštri, kaplanje, patri in fratri, prošt, mestni župan, predsednik deželne sodnije; pričujoč je bil tudi gospod vitez Bozicio, namestniški svetovavec in pri tej priliki zastopnik deželnega poglavarja. — Iz gotovega vira sem slišal, da je g. vitez nekega svojih novomeških sprem-ljevalcev vprašal, kaj da bo popoldne na trati? Ta pa, že od nekda ne prevelik prijatelj slovenščine, reče zaničljivo: Prosti narod bo tam — gmej folk — s So-kolci! češ, da bi si lahko oskrnil čast, ako bi se kdo drug pomešal med tako sodrgo. „Oho — mu zavrne gospod svetovavec smehlja — Sokol je izvrstno, vse časti vredno društvo, in mene zeló zanimiva; pojmo precej pogledat, da telovadeb ne zamudimo.“

*) Ne zapopadam, kako da še ni g. Noli balade v knjigotržtvo spravil, kjer bi imel gotovo obilo kupca. Naš narod se strašno rad smeja, posebno če ne košta več ko par krajcarjev.